

Bayram Kutlu Değil Mübarek Olur

Hayatımızda İslam'ın belirlediği her şeyin olduğu gibi bayramların da bir çerçevesi ve hükmü var. Bayramın fıkhından ve Peygamber aleyhisselam ile ashab-ı kiramın bu günleri nasıl yaşadığından yola çıkarak sohbetimize başlayalım derseniz.

Bayram kelimesini nerdeyse tamamen çocuklarla bağlantılı düşünegelmişizdir, adeta çocuklar özelinde bir zaman dilimiymiş, onlar için tasarlanan günlermiş gibi zannederiz. Bu hususta daha olgun ve geniş bakmak lazımdır: Bayram müminin hakkıdır –çocuğu, yaşlısı, genci, kadını, erkeğiyle.

Bu günleri şekerle veya tatile gidenlerle ilgili görmek yerine kullukla bağlantılı anlarsak, Allah tarafından ihsan buyrulan bir ikram olduğu hakikatini de idrak ederiz. Bayramın kaynağı Allah tarafından ihsan edilmiş olmasıdır. Genellikle biz bayramı geçmişe yönelik bir değer in idraki için yaşadığımızdan ramazan ve kurban bayramlarımızı da böyle anlama hatasına düşebiliyoruz; hâlbuki bu bayramlarımız geçmişe değil geleceğe yöneliktir. Rabbimizin cennete girmemize sebep olacak mağfiretini bulduğumuzdan dolayı bayram ederiz, yani geçen seneki bir hadiseyi tekrar etmiş olmayız, geleceğe dair bir sevinci yaşarız.

Ramazan ve ardından zülhicce ayında gelen kurban bayramımız çocuklardan ziyade büyükler içindir, hatta masum yavrular olmaları hasebiyle esasen çocuklar için olmadığı bile belki söylenebilir. Çocuğa günahsızlığından ötürü zaten her gün bayramdır. Günahlarımızın affedildiği bayram günlerindeki af olmasa cehenneme girecektik, bayram işte o mağfiretin kapanış törenidir. Bayramımızın özelliği cehenneme girmeyeceğimize sevinmemizdir.

O kadar ki mesela bayram gününde oruç tutmak haram kılınmıştır, diğer yandan oruç en büyük ibadetlerimizden biridir, ibadet nasıl haram olabilir? Allah Teâlâ o günde ibadetten değil ibadetin sonuçlarından bir şeyler görmemizi murat etmiştir ve oruç o gün için haram kılınmıştır.

Dikkat edilmesi gereken bir husus olarak altı çizilmelidir: Dinimizin mağaralara-dağlara çekilip yaşanan karakter ve yapıda değil hayatın ta kendisi ve tam içinden bir din olması bakımından, ümmetimizin başına gelen onca sıkıntıya bakıp da “ne bayramı kardeşim... bayram etmek yakışıyor mu...” türünden bir düşünceye kapılabiliyoruz. Bu yanlış bir düşüncedir. Hastalığımıza rağmen yaşama, fakirliğimize rağmen kazanma, yalnızlığımıza rağmen dost bulma mücadelesi vermeye devam etmeliyiz.

Bu mantığın tersindeki yanlış düşünceye ibadetlerimizde de şeytan vesvesesi olarak rastlayabiliriz. “Bizim namazımızın kabul edilmesini ne hakla bekleyelim ki...” gibi bir düşünce müminin zihnine esebilir ama mümin, buna rağmen namazını kılmaya devam eder. Mümin, onca yılda birikmiş günahına karşın Allah Teâlâ'nın rahmetinden onu da faydalandıracağını ümit eder ve bundan vazgeçmez. Zira dinde herkesin yeri vardır, şeriatımız bayramı zafer kazananların hakkı görmez, bayramın zaferle ilgisi yoktur, kullukla ilgilidir. Kim kelime-i şahadeti söylemiş ve orucunu tutup namazını kılmışsa o bayram edecektir, hastalığa ve savaşa rağmen.

İki zıt çizginin arasını bulmamız gerekiyor: Ümmetimizin yaşadığı acıları düşünüp bayramımızı bir kenara atmamalı, bir başka deyişle papaza kızıp oruç bozmamalıyız. Fakat bayrama kavuştuk diye ümmetimizin acıları hiç yaşanmıyormuş gibi zannetmek de yanlıştır. Mümin bu iki zıt kutbun ortasını pekâlâ bulur.

Çok dikkat edilmesi gereken bir ayrıntıdır: Peygamber aleyhisselam Efendimiz sekiz sene içinde tam altmış üç savaş yönetmiştir; hazırlığı, gidiş ve dönüşüyle. Ama hiçbir bayramı ashabına buruk olarak yaşatmamış, bayramı bayram bilmiştir.

Müminler bir bayram gününde yaşanmakta olan kazalar, savaşlar, yenilgiler, felaketler ve hastalıkları önlerine koyarlar ve her şeye rağmen o günün bayram olduğunu bilerek bayram ederler. Aksi takdirde sadece zafer kazananların, günahsız çocukların, hacca gidip gelenlerin bayram edeceğini söylemek bayramı bir 'din bayramı' olmaktan çıkarır ve kutlamaya dönüştürür. Hâlbuki bayram bir kutlama değil, Allah'ın cennet müjdesine sevinmektir.

Yine de bayrama layık olmak diye bir ayrıntıdan söz edebilir miyiz?

Konumuzun o noktasına gelmiş bulunuyoruz: Anlattığımız frekansa rağmen mümin elbette "madem öyle" deyip hırsızlığından faizciliğine kadar yığınla bataklığa bulaşacak da değildir. Herkesin bir nasip düzeyi olacaktır. Allah'ın teheccüt kaçırmamış kullarıyla teravihe bile devamlı gitmemiş kullarının tebrik ettiği bayramın aynı bayram olduğunu pek söyleyemeyiz. Bir bahar yağmuru yağmış gibi düşününüz; kim tarlasını ne kadar hazırlamışsa o kadar verim alacaktır. Herkesin pozisyonu ayrıdır ama bayram herkesindir, herkesin nasibidir.

Tabiidir ki diğer yandan mesela ramazan boyunca kıldığımız teravih namazlarının ne kadar kabul edildiğini biliyor değiliz. İnsanda bir miktar kalp huzuru oluyorsa da hiçbir zaman ibadetinin belli bir oranda kabul edildiğini söyleyemiyor. Ya da tuttuğu orucu Ebu Bekir radiyallahu anhin orucu ile mukayese edemiyor. Yaşanan bayramın da ne derece sunî olduğu ya da hak edildiği buna benzer, kıyamet günü meydana çıkacak hakikatlerdendir. Fakat her hâlükârda mümin, Allah Teâlâ'nın oruç tutacak beden sıhhatini ve oruç tutmayı nasip etmesi gibi bayrama kavuşmasını da iyiye yorar, yüksek umutla bakar.

Ramazan ve kurban bayramlarımızda Allah Teâlâ'nın kullarını affetmesine dair hadis kitaplarımızda harikulade müjdelere bulunur. Teravih kılınmayıp sonraki günün bayram olduğu gecede Rabbimiz meleklerini çağırır, kullarının neler yaptığını ve ne kadarının günahlarının silindiğini sorar. Melekler de affedilen kulları sayarlar. Bunun üzerine Allah Teâlâ, affedilenlerin toplamından daha fazlasının günahlarının silinmesini ve böylece yarınki bayramın kulları tarafından hak edilmesini buyurur.

Öyleyse göklerde Allah Teâlâ'nın bize ihsan ettiği bayram, mağfirete kavuşmamızın bayramıdır. Yoksa üç tane şeker, iki dilim baklava yesek ne olur yemesek ne...

Bayramda insanların içinden bir günlüğüne, bir anlığına da olsa husumet beslediği kişileri affetmek ve onlara müsamaha ile yaklaşmak geçer. Vicdanlar bunun aksini kabule yanaşmaz. Bu bayramımızın azametini gösteren işaretlerden biridir. Böyle bir duygu erimesini insanların içine zorla devlet de sivil toplum da koyamamaktadır. Gönüllere Allah hükmediyor ve o da bayramda kullarını bağışladığını, kullarının da diğer herkese karşı bağışlama taraftarı olmasını buyuruyor.

Mesela bayram zamanlarında Anadolu'ya doğru arabaların trafik izdihamı olur. Son yıllarda her bayramda yaşanıyor ve önümüzdeki senelerde de yaşanacağı benziyor. O izdihamı bile bile insanlar niçin yola çıksınlar, iki-üç gün tatil etseler ne olur etmeseler ne... Ama gelin görün ki insanlar bayram günü büyüklerinin yanında bulunmamayı arlanacak bir şey kabul ediyorlar. Hatta bayramda mezarlık ziyaretinin bayram ziyaretlerinin bir parçası olması dahi bu büyüklerle hürmetin ifadesindedir. Düşününüz ki büyüklere hürmetin fazlalığı taşıp ölmüşleri de kapsıyor. Bayramın kabullenilmesinin bu boyutu benim çok hoşuma gider. Öncelikli ziyaretler olan yaşayan yakın akraba ihmal edilmedikçe mezar ziyaretinde bir sakınca zaten yoktur.

Ziyaretlerde önceliğin en mühimi de anne-baba ziyaretidir. Anne-baba, teyze-hala insanın üzerinde hakkı olan yakın akrabadır. Başka öncelikleri öne alıp bu ziyaretler kesinlikle ertelenmemeli, gözleri yolda bırakılmamalıdır. Farz-ı ayın seviyesinde görev olan ziyaret başka işlerin arkasına geçirilemez. Allah'tan sonraki en büyük hak sahiplerinin anne-baba olduğu hatırdan asla çıkarılmamalıdır, aranıp

izin alınır, daha sonra ziyaret edilmek üzere müsaade verilirse bu tabii ki başka bir mevzudur. Hatta o kadar ki kurban bayramında kurban kesme işinden bile önceliklidir ebeveynin rızasının, gönlünün alınması. Zira kurban vacip seviyesinde bir görevdir, anne-babanın tebessüm ettirilmesi ise farzdır.

Sizin anne-baba hukuku konusundaki vurgularınız hemen her programımızda bir şekilde geçiyor.

Benim hatırlatmamdan ziyade Kur'an'ımız böyle buyuruyor. Şeriatımız ağlayan anne-babası varken kimseye bayramın tadını çıkarma hakkı vermiyor –anne-baba kâfir olsa bile bu böyledir. Örf neyi uygun görüyorsa, el öpmekse öpmek, yanlarında oturmaksa oturmak şeklinde hürmet gösterilmesi mümkündür.

Eşlerimizin de anne-babası olduğu unutulmadan hareket edilmelidir. Eşlerimiz de bir anne-babanın çocuğudur ve ziyaret kapsamında olmaları şarttır.

Hangisi önce ziyaret edilecek?

İmkânlar nasıl yönlendiriyorsa ona uyulacak ama mesela ikisinin de kendi anne-babasının yanında olmasına uygun vaziyet varsa, iki komşu mahalle mesafesindeyseler bu şekilde olabilir. Ailedeki kavvame hakkı erkekte olduğuna göre erkeğin ziyareti yapıp ardından diğer aileye de geçilebilir. Bu hususta kadınların kocaya geldiklerini ve Allah'ın erkeği ev reisi tayin ettiğini unutmayıp önce kendi babasına gitme yönünde diretmemeleri lazımdır. Ortalamayı bulmak gerekir. Bu sağlanırsa bayram bi-hakkın yaşanmış olur.

Bayramın da bir fıkhı var, oraya temas edebilir miyiz?

Evvela bayramı, teravih kılmadığımız son akşamdan başlatmak gerekir, yani arefeden. Bayrama bayram etmiş olarak girmemiz lazımdır, bayram geldikten sonra artık o gün tabiri caizse diploma dağıtma günüdür. Bir düğüne gideceğimiz zaman güzel elbiselerimizi çantaya doldurup düğün yerine gittikten sonra üstümüzü giymeyiz, yola çıkmadan giyeriz. Düğün atmosferine hazırlanır, öyle gideriz. Bayram da bunun gibidir. Bayram geldikten sonra melekler Allah Teâlâ'dan kulların affedildiği müjdesini alırlar. Müminler bedensel temizlikleri, aile içi hazırlıklar vesaire gibi süreçleri bayram gelmeden bitirmiş olmalıdır.

Bayram namazı kılmak için camiye gideceğimiz gece de tövbe ve istiğfar gerektiren son durumumuzu değerlendirmeyi bitirmiş olmalıyız. Bayrama gideceğimize göre kendi içimizde bayrama hazırlığı tamamlamalıyız.

Sabah namazına kalktığımızda bayram için camiye gitmeden önce tatlı yiyebiliriz, bu sünnettir. Efendimiz aleyhisselam zamanında hurmaydı, bizim için baklava olabilir.

Bayram namazı için en büyük camiyi tercih etmeliyiz. Zaten esasen bayram namazı cami namazı değil musalla (açık alan) namazıdır. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz on yedi bayram namazı kılmıştır ve bunların yağmur yağın zamanlarında bile mescide gelmediği, açık alanda kaldığı bilgisi elimizdedir. Bayram namazı aslında kadını-erkeği, çocuğu-yaşlısı ile büyük bir açık alanda toplanılarak kılınır. Musalla kültürümüz bugün için yerleşmiş olmadığından en büyük camiyi seçerek bunu bir parça telafi edebiliriz.

Bayram namazının büyük bir açık alanda, mümkün olan en kalabalık kitleyle kılınması insanın kalbinde başka şeylere benzemeyen bir ferahlık bırakır. Öyle bir muhteşem manzaranın neye benzeyeceğini anlamak için Kâbe'deki müminler topluluğunun aynı anda yüz binlercesinin tekbir alışındaki heyecanın neye benzediğine bakabiliriz.

Çocukları da bayram namazına götürmek çok önemlidir. Abdesti bozulmuş-bozulmamış kısmı o kadar da önemsenmemelidir. Fakat kalabalık bir kitle içinde sorun yaşanmasına neden olmayacak yaşlardaki çocuklarımızı götürmemiz elbette düşünceli hareket etmektir.

Bayram namazı için camiye giderken, camideyken ve camiden dönerken teşrik tekbirlerini dilimizden düşürmemeliyiz: "Allâhuekber Allâhuekber lâilâheillallâhu vallâhu ekber Allâhuekber velillâhi'l-hamd." Bayram parolamız budur. Bu parolamızı tıpkı hacıların hac esnasında telbiye söylemeleri gibi tekrar ede ede camiye gideceğiz. Evde, camiye giderken, camide, eve dönerken... O günün heyecanını yansıtanın en mühim göstergesi budur.

Hatta hikmetli bir ayrıntı olarak sünnet-i seniyye, bayram namazına gidiş ve dönüş yollarını ayrı tutmuştur. Maksat odur ki söylediğimiz tekbirleri ayrı sokaklarda ayrı topraklar duyup şahitlik etsin.

Bayram namazı dönüşünde tatlı yemek ashab-ı kiramın birbirine hurma ikram etmesinde de görülebileceği gibi sünnettir. Lâkin bu konuda doktorların tavsiyelerine dikkatten kaçınılmamalı, mesela belli bir miktarda baklava yemeyi doktor uyarısıyla sakıncalı bulan bilgiler uygulanmalıdır.

Aslına bakarsanız bayramla ilgili hassasiyetlerimizden biri de 'bayramınız kutlu olsun' denmesine karşı dikkattir.

Seküler bir cümle...

Bizde bir şey mübarek olur, kutlu değil.

O kültürü bir nesil-kesim alamadı hocam. Bu uyarınızda da kelimeye değil muhtevaya karşı olunduğu anlaşılmalı. Bayram dinî olduğuna göre uyarınız da bu dikkat etrafında söyleniyor.

Bayramda mağfirete kavuştuğumuza göre 'mübarek olsun' demek, mağfiret edilmenin karşımızdaki için mübarek olmasını temenni etmemizdir. Hâlbuki kutlamakta bu anlam olmuyor. Sanki devlet tatil vermiş de ondan söz ediyormuşsunuz gibi bir anlam çıkabiliyor. Mesela selefimiz bu günlerde 'gaferallâhu lenâ ve leküm' (bize de size de Allah mağfiretini indirsün) dermiş. Çünkü bayramın ana gayesi zaten mağfirettir. Büyüklerimiz 'berhudar ol', 'çok bayramlar göresin', 'ömrün çok olsun' gibi cümleler söylerler, bunlar hayırlı dualardır.

Özellikle vurgulanması gereken hatalarımızdan biri de israf hususunda yaşanmaktadır. Bayramlarda yoğun bir israf gitgide göze çarpmakta ve hanımların ev temizliğiyle geçirdikleri zaman da bu konunun ilk başlıklarından biri olmaktadır. Müminin evi her an namaz kılmaya müsait olduğundan zaten temizdir, bayram için özel temizlikle geçirilen değerli vakitlere yazık olmaktadır.

Çocuklarımızı elbise-ayakkabı-oyuncak delisi yapacak düzeyde bir bayram da yaşanmamalıdır. Dengeyi bu noktada da kaybetmemelidir. Çocuklarımız bayramda yeni elbise giymelidir ancak eskimemiş elbisesini yenilemek olmaz. Bu şekilde yetişmiş çocuğu büyüyüp eline maaş geçirdiğinde israftan sakındırmak mümkün değildir. Bayram temiz ve güzel giyinmektir ama varı yok sayıp üzerine yenisini almak değildir. Bilhassa babaların evlatlarıyla ilgilenmede ihmalleri varsa bayramda mağazaya dalıp bu açıklarını kapatmaya çalışırlar ama hatalı bir tavidir.